

บทเรียนสำเร็จรูป มนุษย์กับสังคม

เล่มที่ 2 โครงสร้างทางสังคม

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม
กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
รหัสวิชา ส31101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

นางสุนทรา เชยกกลิ่นเทศ
ครูชำนาญการพิเศษ

โรงเรียนทรายมูลวิทยา
อำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

บทเรียนสำเร็จรูปเล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพให้กับนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมีเป้าหมายสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ในบทเรียนสำเร็จรูปเล่มนี้มีกิจกรรมปฏิบัติเป็นขั้นตอน มีวิธีวัดผลประเมินผลที่สอดคล้องกับหลักการของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนทรายมูลวิทยา นักเรียนสามารถศึกษาด้วยตนเองและมีกระบวนการเรียนรู้ให้เข้าใจง่ายได้รับประสบการณ์และมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต

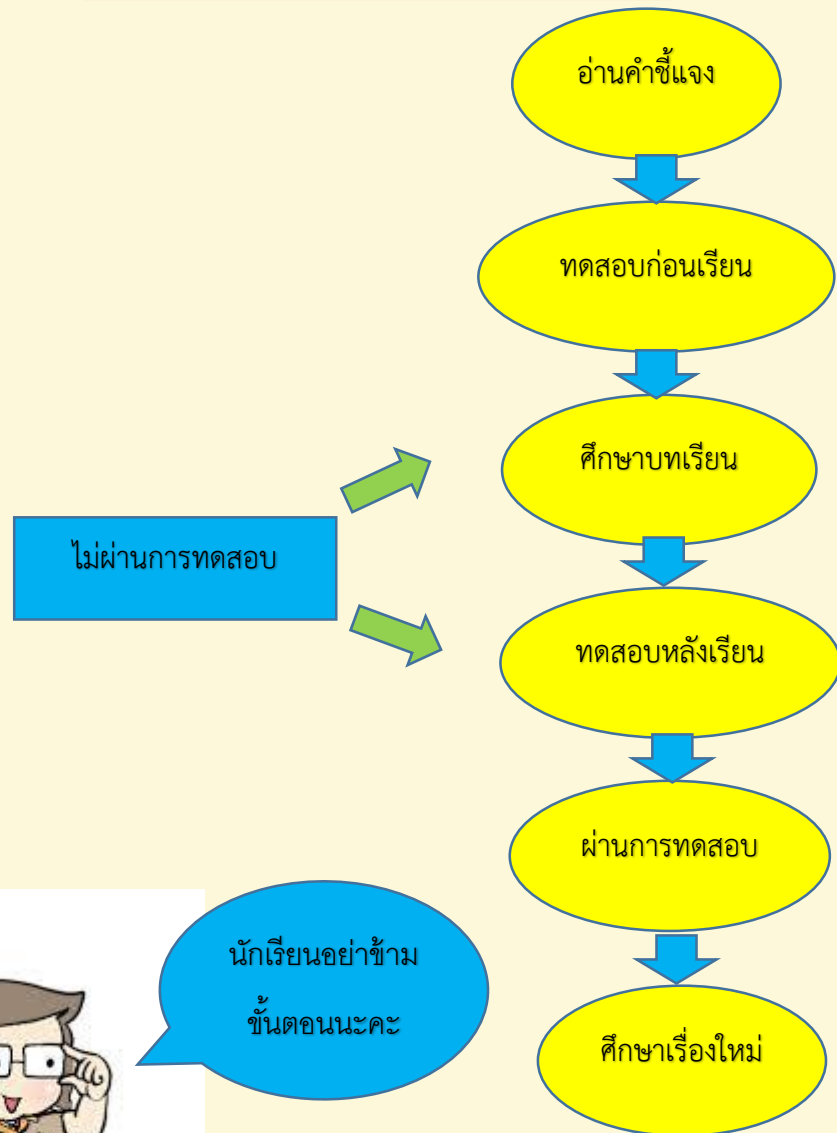
ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทเรียนสำเร็จรูป เล่มที่ 2 ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับ “โครงสร้างทางสังคม” จะมีประโยชน์เสมือนคู่มือของการศึกษา สามารถพัฒนาบุคคล พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน ให้บรรลุสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ต่อไป

สุนทรา เขยกลิ่นเทศ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
แผนภูมิแสดงลำดับขั้นตอนของการเรียนรู้	1
คำแนะนำการใช้บทเรียนสำเร็จรูป สำหรับครู	2
คำแนะนำการใช้บทเรียนสำเร็จรูป สำหรับนักเรียน	3
มาตรฐาน/ตัวชี้วัด	4
จุดประสงค์การเรียนรู้	4
แบบทดสอบก่อนเรียน	5
เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน	7
กรอบที่ 1 เรื่อง ความหมายโครงสร้างทางสังคม	8
กรอบที่ 2 เรื่อง ลักษณะของโครงสร้างทางสังคม	9
กรอบที่ 3 เรื่อง กลุ่มสังคม	10
กรอบที่ 4 เรื่อง ลักษณะของกลุ่มสังคม	11
กรอบที่ 5 เรื่อง ประเภทของกลุ่มสังคม	12
กรอบที่ 6 เรื่อง ความหมายของสถาบันสังคม	14
กรอบที่ 7 เรื่อง ลักษณะของสถาบันสังคม	15
กรอบที่ 8 เรื่อง องค์ประกอบของสถาบันสังคม	16
กรอบที่ 9 เรื่อง สถาบันสังคมที่สำคัญ	17
กรอบที่ 10 เรื่อง สถาบันครอบครัว	18
กรอบที่ 11 เรื่อง สถาบันการศึกษา	19
กรอบที่ 12 เรื่อง สถาบันศาสนา	20
กรอบที่ 13 เรื่อง สถาบันเศรษฐกิจ	21
กรอบที่ 14 เรื่อง สถาบันการเมืองการปกครอง	22
แบบทดสอบหลังเรียน	24
เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน	26
เอกสารอ้างอิง	27

แผนภูมิแสดงขั้นตอนของการเรียนรู้

นักเรียนอย่าข้าม
ขั้นตอนนะคะ

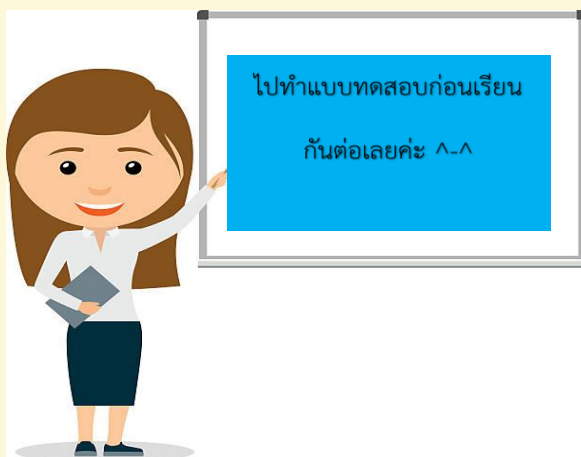
คำแนะนำการใช้บทเรียนสำเร็จรูปสำหรับครู

1. บทเรียนสำเร็จรูปนี้ใช้ในการเสริมบทเรียน หรือเพื่อสอนซ่อมเสริมตามสภาพของนักเรียน
2. ให้นักเรียนศึกษาบทเรียนนี้ด้วยตนเอง โดยกำหนดเวลาให้เหมาะสมตามความสามารถของนักเรียน
3. แนะนำวิธีการใช้บทเรียนให้นักเรียนเข้าใจก่อนนำไปใช้
4. คอยให้คำปรึกษาแก่นักเรียนเมื่อมีปัญหา

คำแนะนำการใช้บทเรียนสำเร็จรูปสำหรับนักเรียน

1. บทเรียนสำเร็จรูปเล่มนี้ เป็นเล่มที่ 2 เรื่อง โครงสร้างทางสังคม มีความยาวทั้งหมด 14 กรอบ ประกอบด้วยเนื้อหาและแบบฝึกหัด
2. นักเรียนศึกษาสาระสำคัญและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้เข้าใจ
3. นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนด้วยตนเอง จำนวน 10 ข้อ แล้วตรวจคำตอบจากเฉลย
4. นักเรียนทำกิจกรรมในแต่ละกรอบให้ครบทุกข้อ ถ้าตอบไม่ได้อย่าดูแบบเฉลย ให้ศึกษาเนื้อหาใหม่อีกครั้ง
5. นักเรียนตรวจคำตอบจากแบบเฉลย ถ้าตอบไม่ตรงกับเฉลยให้ทบทวนเนื้อหาเดิมอีกครั้ง ถ้าไม่เข้าใจให้ถามครู
6. นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน นักเรียนตรวจคำตอบจากเฉลยเพื่อเปรียบเทียบความก้าวหน้าของการเรียน

บทเรียนสำเร็จรูป เล่มที่ 2 เรื่อง โครงสร้างทางสังคม

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

ส 2.1 ม.4-6/2 วิเคราะห์ความสำคัญของโครงสร้างทางสังคม การขัดเกลาทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. มีความรู้ความเข้าใจ และอธิบายความหมายของโครงสร้างสังคมได้
2. มีความรู้ความเข้าใจ และบอกลักษณะของโครงสร้างทางสังคมได้
3. มีความรู้ความเข้าใจ และบอกองค์ประกอบของโครงสร้างทางสังคมได้
4. มีความรู้ความเข้าใจ และบอกความสำคัญ หน้าที่ สัญลักษณ์และค่านิยม ของสถาบันที่สำคัญทางสังคมได้

แบบทดสอบก่อนเรียน เรื่อง โครงสร้างทางสังคม

1. ความสัมพันธ์ของกลุ่มคนที่มีบรรทัดฐานทางสังคมร่วมกันเรียกว่าอะไร
 - ก. โครงสร้างสังคม
 - ข. แรงยึดเหนี่ยวทางสังคม
 - ค. องค์ประกอบทางสังคม
 - ง. สถาบันสังคม
2. การพิจารณาระบบความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันต่าง ๆ ของสังคมในขณะใดขณะหนึ่งเป็นการพิจารณาเรื่องใด
 - ก. โครงสร้างทางสังคม
 - ข. กลุ่มสังคม
 - ค. สถาบันสังคม
 - ง. องค์การทางสังคม
3. ข้อใดมีความถูกต้องและสมบูรณ์ที่สุด
 - ก. โครงสร้างสังคมประกอบด้วยผู้มีอำนาจตามลำดับชั้นทางสังคม
 - ข. โครงสร้างสังคมประกอบด้วยสายงานการบังคับบัญชาตามลำดับชั้น
 - ค. โครงสร้างสังคมประกอบด้วยประชากรทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ
 - ง. โครงสร้างสังคมประกอบด้วยกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่มีการจัดระเบียบ มีสถานภาพ และบทบาทสังคม
4. ข้อใด ไม่ ตรงกับความหมายของคำว่า “กลุ่มสังคม”
 - ก. กลุ่มธุรกิจบางห้าง
 - ข. สมาคมศิษย์เก่าของโรงเรียนนาวิพัฒนา
 - ค. การรวมตัวประท้วงรัฐบาลของชาวบ้านกรณีเขื่อนปากมูล
 - ง. ชาวจีนกลุ่มหนึ่งจัดตั้ง “มูลนิธิเต๊ตจีวแห่งประเทศไทย”
5. ข้อใด ไม่ ถือว่าเป็นกลุ่มทางสังคม
 - ก. กลุ่มแรงงานรับจ้าง
 - ข. ห้างหุ้นส่วนจำกัด
 - ค. สมัชชาคนจน
 - ง. ชุมชนแออัด

6. ข้อใดเป็นตัวอย่างของกลุ่มปฐมภูมิและหุตยภูมิตามลำดับ
 - ก. ครอบครัว เพื่อนเล่น
 - ข. เพื่อนนักเรียน ชุมชนดนตรีไทย
 - ค. ชุมชนการละคร สหกรณ์ออมทรัพย์
 - ง. สหกรณ์การเกษตร สมาคมแม่บ้าน
7. ข้อใดหมายถึงกลุ่มของบรรทัดฐานที่สังคมกำหนดขึ้นเพื่อเป็นหลักในการทำกิจกรรมด้านต่าง ๆ
 - ก. วินัยทางสังคม
 - ข. การควบคุมทางสังคม
 - ค. โครงสร้างสังคม
 - ง. สถาบันทางสังคม
8. กลุ่มของบรรทัดฐานที่ใช้เป็นหลักในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกในสังคม หมายถึงอะไร
 - ก. กลุ่มทางสังคม
 - ข. สถาบันทางสังคม
 - ค. บทบาททางสังคม
 - ง. วัฒนธรรมของสังคม
9. กลุ่มของบรรทัดฐานซึ่งสังคมได้กำหนดไว้เพื่อใช้เป็นหลักในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกในสังคม รวมทั้งเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานและการดำรงอยู่ของสังคม คืออะไร
 - ก. โครงสร้างทางสังคม
 - ข. การจัดระเบียบทางสังคม
 - ค. สถาบันทางสังคม
 - ง. การควบคุมทางสังคม
10. รูปแบบพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมที่สนองตอบความต้องการร่วมกันในด้านต่าง ๆ เรียกว่าอะไร
 - ก. กลุ่มสังคม
 - ข. องค์การสังคม
 - ค. สถาบันสังคม
 - ง. โครงสร้างสังคม

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน
เรื่อง โครงสร้างทางสังคม

1. ก
2. ก
3. ง
4. ค
5. ก
6. ข
7. ง
8. ข
9. ค
10. ค

กรอบที่ 1

เรื่อง โครงสร้างของสังคม

ความหมายโครงสร้างของสังคม

โครงสร้างของสังคม คือ ส่วนประกอบที่ทำให้สังคมสามารถดำรงอยู่อย่างมีระเบียบแบบแผนที่มั่นคง และแสดงถึงระบบความสัมพันธ์ของมนุษย์ โดยโครงสร้างของสังคมมีความสำคัญเพราะสังคมมีความมั่นคง มากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความมั่นคงของโครงสร้างแต่ละส่วนและความสัมพันธ์ของโครงสร้างแต่ละ ส่วนต้องเป็นไปในลักษณะที่ถูกต้อง

ความหมายของโครงสร้างทางสังคม

ราชบัณฑิตยสถานและนักสังคมวิทยาหลายท่านได้ให้ความหมายของโครงสร้างทางสังคม (Social Structure) ดังนี้

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน อธิบายว่า “โครงสร้างทางสังคม” หมายถึง แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของระบบสังคม สถาบันต่าง ๆ ทางเครือญาติ ศาสนา เศรษฐกิจ การเมือง และอื่น ๆ ซึ่งรวมถึงบรรทัดฐาน ค่านิยม และบทบาททางสังคมของสถาบัน เหล่านั้นด้วย โครงสร้างทางสังคมเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์พฤติกรรมและความสัมพันธ์ของคนในสังคม

เจมส์ ดับเบิลยู.แซนเดอร์สัน (James W. Zanden) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน กล่าวว่า โครงสร้างทางสังคม หมายถึง คำโครงของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมที่มีความเชื่อมโยงผูกพัน ระหว่างกัน

ศาสตราจารย์ ดร.ประสาธน์ หล้าศิลา นักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาชาวไทย ได้เปรียบเทียบ ลักษณะโครงสร้างของสังคมมนุษย์ไว้เหมือนกับลักษณะโครงสร้างของบ้านแต่ละหลัง โดยสรุปโครงสร้างของ สังคมเป็นลักษณะความสัมพันธ์ต่อกันของกลุ่มต่าง ๆ ที่ประกอบกันเข้าเป็นสังคมมนุษย์ ทำนองเดียวกับ โครงสร้างของบ้าน

กล่าวโดยสรุป โครงสร้างทางสังคม หมายถึง ส่วนต่าง ๆ ที่ประกอบกันเป็นระบบความสัมพันธ์ของ สังคมมนุษย์ ส่วนประกอบดังกล่าวจะต้องเป็นคำโครงที่ปรากฏในสังคมมนุษย์ทุก ๆ สังคม แม้ว่าจะมี รายละเอียดปลีกย่อยแตกต่างกันไปในแต่ละสังคมก็ตาม

คำถามกรอบที่ 1

โครงสร้างสังคม หมายถึง.....

โครงสร้างสังคม หมายถึง ส่วนต่าง ๆ ที่ประกอบกันเป็นระบบความสัมพันธ์ของสังคมมนุษย์

กรอบที่ 2

เรื่อง ลักษณะของโครงสร้างทางสังคม

คำถามกรอบที่ 2

โครงสร้างทางสังคมในชุมชนของนักเรียนมีลักษณะอย่างไร

.....

คำตอบกรอบที่ 2

10

มีการรวมกลุ่มของคนในสังคม, มีกฎระเบียบปฏิบัติร่วมกัน, มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

กรอบที่ 3 เรื่อง กลุ่มสังคม

ความหมายของกลุ่มสังคม

ตามพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน อธิบายว่า “กลุ่มสังคม” หมายถึง กลุ่มบุคคลที่สมาชิกในกลุ่มติดต่อสัมพันธ์กันอย่างเป็นระเบียบแบบแผนและเป็นที่ยอมรับ กลุ่มสังคมจะมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความสนใจคล้ายกัน ซึ่งทำให้กลุ่มมีเอกลักษณ์แตกต่างกับกลุ่มอื่น ๆ ลักษณะของกลุ่มสังคม

พอล บี. ฮอร์ตัน และเชสเตอร์ แอล. ฮันต์ (Paul B. Horton and Chester L. Hunt) นักสังคมวิทยาชาวอังกฤษอธิบายว่า กลุ่มสังคม หมายถึง กลุ่มคนที่ไม่ใช่มีความใกล้ชิดทางร่างกายเท่านั้น แต่จะต้องมีการกระทำโต้ตอบซึ่งกันและกัน มีการติดต่อสัมพันธ์กันตามสถานภาพและบทบาท มีความรู้สึกเป็นพวก

เดียวกัน มีความเชื่อในด้านคุณค่าร่วมกันหรือคล้ายกัน กลุ่มสังคม ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน กลุ่มอาชีพ กลุ่มเชื้อชาติ กลุ่มประชาชนของประเทศกล่าวโดยสรุป **กลุ่มสังคม** หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มาอยู่ร่วมกันเป็นสมาชิกของกลุ่มมีความรู้สึกเป็นสมาชิกร่วมกัน มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน และมีการกระทำระหว่างกันตามสถานภาพและบทบาทของตน เพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกในกลุ่มสังคมนั้นกลุ่มสังคมไม่ว่าจะมีขนาดใดก็ตาม

คำถามกรอบที่ 3

กลุ่มสังคม หมายถึง

กรอบที่ 4
เรื่อง ลักษณะของกลุ่มสังคม

1. มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมหรือมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน

2. สมาชิกในกลุ่มต่างมีสถานภาพและบทบาทหน้าที่แตกต่างกันและประสานบทบาทระหว่างกัน มีแบบแผนพฤติกรรมตามบรรทัดฐานของกลุ่ม หรือที่เรียกว่า วัฒนธรรมย่อย

ลักษณะของกลุ่มสังคม

3. มีความรู้สึกเป็นสมาชิกร่วมกัน ทำให้มีความผูกพันในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มสังคมเดียวกัน

4. มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญร่วมกัน คือ เพื่อสนองความต้องการของสมาชิกในกลุ่ม แต่ละคนและสมาชิกในกลุ่มเป็นส่วนรวม

คำถามกรอบที่ 4
กลุ่มคนที่ย้ายรอรถประจำทางอยู่ป้ายรถประจำทาง ถือว่าเป็นกลุ่มสังคมหรือไม่ เพราะอะไร

ไม่ถือว่าเป็นกลุ่มสังคม เนื่องจากการไม่มีการกระทำระหว่างกัน

กรอบที่ 5

เรื่อง ประเภทของกลุ่มสังคม

ประเภทของกลุ่มสังคม

1. **กลุ่มปฐมภูมิ** เป็นกลุ่มขนาดเล็ก สมาชิกมีความสนิทสนมกัน มีลักษณะเป็นส่วนตัว ติดต่อสัมพันธ์กันเป็นเวลานานกระทำต่อกันทางสังคมอาศัยความพึงพอใจเป็นหลัก เช่น กลุ่มเพื่อร่วมชั้นเรียน เพื่อนบ้าน ครอบครัว เป็นต้น
2. **กลุ่มทุติยภูมิ** เป็นกลุ่มคนที่มีคนจำนวนมาก สัมพันธภาพของสมาชิกเป็นไปตามแบบแผน ขาดความเป็นกันเอง ติดต่อกันตามตำแหน่งหน้าที่ มักมีระยะสั้น มุ่งหวังผลประโยชน์ เช่น กลุ่มนักธุรกิจ พนักงานในองค์กรต่าง ๆ เป็นต้น
3. **กลุ่มการงาน** เป็นกลุ่มที่ความสัมพันธ์แบบทุติยภูมิ เป็นกลุ่มที่สมาชิกรวมกันเพื่อร่วมมือกันทำงานหรือเพื่อแก้ปัญหา เช่น สมาคมชาวไร่อ้อย กลุ่มสหกรณ์โคนม กลุ่มส่งสินค้าออกเป็นต้น
4. **กลุ่มชนชนชนบท และชุมชนเมือง** กลุ่มชนบทเป็นกลุ่มที่มีชีวิตในชนบท มีอาชีพทางการเกษตร ความเป็นอยู่ง่าย ๆ ขึ้นอยู่กับกับธรรมชาติ และกลุ่มชุมชนเมือง คือกลุ่มคนที่รวมตัวกันในเขตที่มีผู้อยู่หนาแน่นมีอาชีพด้านบริการและอาชีพอื่นที่ไม่ใช่อาชีพการเกษตร

การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มปฐมภูมิ และกลุ่มทุติยภูมิ

กลุ่มปฐมภูมิ

ข้อดี

1. ช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยเป็นการส่วนตัว
2. สมาชิกมีกำลังใจในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆทั้งในส่วนตัวและส่วนรวม

ข้อเสีย

1. ทำให้มีการช่วยเหลือพวกพ้องในทางที่มีชอบได้ง่าย
2. บางกรณีสมาชิกจะขาดความเป็นตัวของตัวเอง

กลุ่มทุติยภูมิ

ข้อดี

1. เกิดความยุติธรรมและความเป็นระเบียบ
2. สมาชิกปฏิบัติงานเป็นระเบียบ มีประสิทธิภาพ

ข้อเสีย

1. ไม่มีการพึ่งพาอาศัยกัน
2. สมาชิกขาดความอบอุ่นใจ

คำถามกรอบที่ 5

ให้นักเรียนยกตัวอย่างกลุ่มปฐมภูมิ

กรอบที่ 6

เรื่อง ความหมายของสถาบันสังคม

ความหมายของสถาบันสังคม

สถาบัน หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมของสังคมที่ตั้งขึ้นอย่างมีระเบียบและปฏิบัติสืบต่อกันมา และเป็นที่ยอมรับในสังคม เนื่องจากเห็นว่ามีประโยชน์และจำเป็นต่อสังคม

ประเสริฐ แยมกลิ่นฟู นักสังคมวิทยาชาวไทย ได้ให้ความหมายไว้ว่า สถาบันสังคมในทางสังคมศาสตร์ หมายถึง บรรทัดฐานทางสังคม เช่น วิถีประชา จารีต และกฎหมายต่าง ๆ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งทำหน้าที่สำคัญของสังคม สมาชิกมีความรู้สึกผูกพันกับสิ่งเหล่านี้ มีความเชื่อมั่นในความถูกต้อง การเคารพในสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและพร้อมที่จะป้องกันรักษาให้ดำรงอยู่ต่อไป สถาบันจึงเป็นที่รวมและรักษาคุณค่าสำคัญในสังคม

นิเทศ ดินณะกุล นักสังคมวิทยาชาวไทย อธิบายว่า สถาบันทางสังคม คือ แบบแผนพฤติกรรมที่เป็นมาตรฐานของสังคม ที่มีเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานของสังคม และมีหน้าที่ที่ทำให้สังคมคงสภาพอยู่ได้

พอล บี. ฮอร์ตตัน และเชสเตอร์ แอล. ฮันต์ (Paul B. Horton and Chester L. Hunt) นักสังคมวิทยาชาวอังกฤษ กล่าวว่า สถาบันสังคม หมายถึง ระบบความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งประกอบไปด้วยมาตรฐานของแบบแผนพฤติกรรมเพื่อสนองความต้องการพื้นฐานของสังคม

กล่าวโดยสรุป สถาบันสังคม หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม เพื่อสนองความต้องการร่วมกันในด้านต่าง ๆ และเพื่อความคงอยู่ของสังคมโดยส่วนรวม แบบแผนพฤติกรรมต่าง ๆ เป็นไปตามบรรทัดฐานทางสังคมที่มีความชัดเจนแน่นอน และเป็นไปตามวัฒนธรรมของสังคม

สถาบันสังคม หมายถึง กระบวนการที่มนุษย์ในสังคมได้จัดตั้งให้มีขึ้นอย่างเป็นระเบียบแบบแผน ซึ่งบุคคลส่วนใหญ่ในสังคมยอมปฏิบัติเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และเพื่อทำหน้าที่สนองความต้องการที่จำเป็นของสังคม โดยสถาบันสังคมไม่ใช่ระบบพฤติกรรมที่สังคมกำหนดขึ้นแต่เป็นแนวทางในการปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างเป็นระเบียบแบบแผน แบ่งออกตามความต้องการของมนุษย์

คำถามกรอบที่ 6

สถาบันสังคม หมายถึง

สถาบันสังคม หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมที่สนองตอบความต้องการร่วมกันในด้านต่าง ๆ

กรอบที่ 7

เรื่อง ลักษณะของสถาบันสังคม

ลักษณะของสถาบันสังคม

1. สถาบันสังคมเป็นนามธรรม สถาบันสังคมไม่ใช่ตัวบุคคลหรือกลุ่มคนและไม่ใช่วัตถุสิ่งของที่จับต้องได้ แต่เป็นแบบแผนในการประพฤติปฏิบัติร่วมกันของสมาชิกทุกคน
2. สถาบันสังคมเกิดจากการเชื่อมโยงบรรทัดฐานต่างๆ ทางสังคม
3. สถาบันเกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการในด้านต่างๆ ร่วมกันของสมาชิกในสังคม
4. สถาบันสังคมเกิดจากการยอมรับร่วมกันของสมาชิกในสังคม

หน้าที่ของสถาบันสังคม

1. สอนความต้องการและความจำเป็นของมนุษย์และสังคม
2. กำหนดรูปแบบพฤติกรรมของบุคคลในสังคม
3. ควบคุมพฤติกรรมของบุคคลและความสัมพันธ์ทางสังคมให้เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม
4. รักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมให้คงอยู่
5. หน้าที่อื่น ๆ ซึ่งเป็นหน้าที่เฉพาะของสถาบันสังคมแต่ละสถาบัน

คำถามกรอบที่ 7

สถาบันสังคม มีหน้าที่อย่างไรบ้าง

ตอบคำถามกรอบที่ 7

16

สถาบันสังคมมีหน้าที่ ให้ความปลอดภัย ดูแลสมาชิก ถ่ายทอดวัฒนธรรม
อบรมสมาชิก ควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม

กรอบที่ 8

เรื่อง องค์ประกอบของสถาบันสังคม

องค์ประกอบของสถาบันสังคม

1. กลุ่มสังคม ประกอบด้วยกลุ่มสังคมต่างๆ ที่ทำหน้าที่สนับสนุนให้เกิดการกระทำทางสังคมระหว่างสมาชิกบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน
2. หน้าที่สถาบันทางสังคม หมายถึง วัตถุประสงค์ในการตอบสนองความต้องการของสังคมในด้านต่างๆ
3. แบบแผนพฤติกรรมในการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกที่ชัดเจน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสถาบันนั้น ได้แก่ **บรรทัดฐานทางสังคม** วิถีชาวบ้าน จารีต กฎหมาย ทำให้กิจกรรมในการดำเนินชีวิตของสมาชิกในสังคมสามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ของสถาบันสังคมนั้น
4. สัญลักษณ์และค่านิยม ทำให้สมาชิกเกิดอุดมการณ์และศรัทธาต่อสถาบันทางสังคม

คำถามกรอบที่ 8

บรรทัดฐาน เป็นตัวควบคุมความประพฤติของคนในสังคม ที่สำคัญได้แก่อะไรบ้าง

กรอบที่ 9

เรื่อง สถาบันสังคมที่สำคัญ

สถาบันสังคมที่สำคัญ

1. **สถาบันครอบครัว** หมายถึง สถาบันสังคมที่เกี่ยวข้องกับแบบแผนการสมรส การอบรมเลี้ยงดูบุตร และแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าถูกต้องทางสังคม เป็นสถาบันพื้นฐานที่มีความสำคัญที่สุดของสังคม
2. **สถาบันการศึกษา** หมายถึง การขัดเกลาและการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับแบบแผนการให้ความรู้และการฝึกฝนทักษะอาชีพ เพื่อเป็นสมาชิกที่เหมาะสมของสังคม
3. **สถาบันศาสนา** หมายถึง ความศรัทธาต่อสิ่งที่เคารพบูชาของสมาชิกในสังคม สถาบันศาสนามีความเกี่ยวข้องกับแบบแผนความสัมพันธ์ต่อการหล่อหลอมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสมาชิกในสังคม
4. **สถาบันทางเศรษฐกิจ** มีความเกี่ยวข้องกับแบบแผนการตอบสนองความต้องการเกี่ยวกับความจำเป็นทางด้านสิ่งอุปโภคบริโภคในการดำรงชีวิต
5. **สถาบันทางการเมืองการปกครอง** มีความเกี่ยวข้องกับแบบแผนที่เกี่ยวข้องกับการตอบสนองความต้องการของสมาชิกในการดำรงชีวิตตามกฎหมายระเบียบสังคม ควบคุมกลุ่มคนต่างๆ ในสังคมให้ดำรงชีวิตร่วมกันอย่างมีระเบียบ และมีความปลอดภัย

คำถามกรอบที่ 9

สถาบันใดที่เป็นสถาบันขั้นพื้นฐานของสังคม

กรอบที่ 10
เรื่อง สถาบันครอบครัว

สถาบันครอบครัว

ความหมาย สถาบันครอบครัว หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว และเครือญาติ เช่น การสมรส การอบรมเลี้ยงดูบุตร การหย่าร้าง ฯลฯ

สถาบันครอบครัว เป็นสถาบันสังคมพื้นฐานอันดับแรกของมนุษย์ มีองค์ประกอบ ดังนี้
กลุ่มสังคม ได้แก่ ครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกต่าง ๆ เช่น พ่อ แม่ ลูก ปู่ ย่า ฯลฯ
หน้าที่ ได้แก่ ผลิตสมาชิกใหม่ให้สังคม อบรมเลี้ยงดูบุตร ถ่ายทอดวัฒนธรรมที่พึงงามให้แก่สมาชิก และสนองความต้องการทางจิตใจ ให้ความรักความอบอุ่นและดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน เป็นต้น

แบบแผนพฤติกรรมของสมาชิก เป็นบรรทัดฐานทางสังคม ได้แก่ ประเพณีการหมั้น การสมรส การอบรมเลี้ยงดูบุตร และการปฏิบัติต่อญาติผู้ใหญ่ ฯลฯ ซึ่งแต่ละครอบครัวย่อมมีลักษณะแตกต่างกัน

สัญลักษณ์และค่านิยม สัญลักษณ์ของสถาบันครอบครัว ได้แก่ บ้าน แหวนสมรส ทะเบียนสมรส

กรอบที่ 11
เรื่อง สถาบันการศึกษา

สถาบันการศึกษา

ความหมาย สถาบันการศึกษา หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมของมนุษย์ในเรื่องที่เกี่ยวกับการขัดเกลตาและการถ่ายทอดความรู้ การฝึกทักษะวิชาชีพ และการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมไปยังสมาชิกของสังคม กลุ่มสังคม ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัย โรงเรียน ฯลฯ ซึ่งประกอบด้วย สมาชิกในสถานภาพหรือตำแหน่งต่าง ๆ เช่น ครู อาจารย์ นักการภารโรง และ นักเรียน เป็นต้น

หน้าที่ ได้แก่ ถ่ายทอดความรู้ ทักษะวิชาชีพ และวัฒนธรรมให้แก่สมาชิก ขัดเกลาด้านบุคลิกภาพ อุปนิสัยใจคอ และความประพฤติที่ดีให้แก่สมาชิก ฯลฯ

แบบแผนพฤติกรรมสมาชิก ได้แก่ การจัดหลักสูตรและแผนการเรียนรู้ การกำหนดแบบแผนความประพฤติของนักเรียนนักศึกษา การกำหนดวินัยของข้าราชการในสถานศึกษา เป็นต้น

สัญลักษณ์และค่านิยม สัญลักษณ์ของสถาบันการศึกษา ได้แก่ เครื่องหมายตราโรงเรียน ตัวอักษรย่อชื่อโรงเรียน ฯลฯ ส่วนค่านิยมของโรงเรียน แต่ละแห่งอาจจะแตกต่างกัน เช่น บางแห่งเน้นจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่เรียนดีเพื่อให้สอบเข้ามหาวิทยาลัยได้มาก ๆ บางแห่งเน้นที่การศึกษาเพื่อความเสมอภาคให้ผู้เรียนได้เรียนตามระดับความสามารถ

สถาบันการศึกษาทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ทักษะวิชาชีพ และวัฒนธรรมให้แก่สมาชิก ชัดเกลาด้านบุคลิกภาพ อุปนิสัยใจคอ และความประพฤติที่ดีให้แก่สมาชิก

กรอบที่ 12

เรื่อง สถาบันศาสนา

สถาบันศาสนา

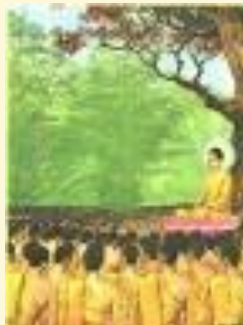
ความหมาย สถาบันศาสนา เป็นสถาบันสังคมที่เกี่ยวข้องกับแบบแผนหรือกฎเกณฑ์ทางศีลธรรม อย่างแน่นอนแน่นอน มีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคม นักบวช คำสอน และความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมทั้งขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของสังคม

กลุ่มสังคม ได้แก่ คณะสงฆ์ในวัด กลุ่มอุบาสกอุบาสิกา และกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม

หน้าที่ ได้แก่ สนองความต้องการทางด้านจิตใจแก่สมาชิก ให้ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้เป็นปกติสุข สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ ควบคุมสมาชิกให้ปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคม เช่น ประพฤติดี ไม่ทำผิดศีลธรรมและกฎหมาย ตลอดจนสร้างสรรค์และถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ดีงามแก่สังคม เช่น ภาพจิตรกรรมฝาผนังและโบราณสถาน โบราณวัตถุทางศาสนา เป็นต้น

แบบแผนพฤติกรรมของสมาชิก แต่ละศาสนาย่อมมีแบบแผนให้สมาชิกปฏิบัติไม่เหมือนกัน สำหรับพระพุทธศาสนามีประเพณีทำบุญตักบาตร อุปสมบท การทอดผ้ากฐิน การเวียนเทียนและการกราบพระสงฆ์แบบเบญจางคประดิษฐ์ เป็นต้น

สัญลักษณ์และค่านิยม แต่ละศาสนาย่อมมีสัญลักษณ์และค่านิยมแตกต่างกัน เช่น ศาสนาพุทธมีพระพุทธรูป ตราเสมาธรรมจักร และโบสถ์วิหาร ฯลฯ ส่วนค่านิยมจะให้ความสำคัญในเรื่องบุญบาปและกฎแห่งกรรม เป็นต้น

คำถามกรอบที่ 12

กลุ่มสังคมในสถาบันศาสนา ได้แก่ใครบ้าง

กรอบที่ 13
เรื่อง สถาบันเศรษฐกิจ

สถาบันเศรษฐกิจ

ความหมาย สถาบันเศรษฐกิจ เป็นสถาบันสังคมที่เกี่ยวข้องกับแบบแผนพฤติกรรมในการผลิตการกระจาย และการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ เป็นสถาบันสังคมที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์

กลุ่มสังคม ได้แก่ กลุ่มบุคคลในบริษัท โรงแรม ธนาคารพาณิชย์ และร้านค้า

หน้าที่ สถาบันเศรษฐกิจมีหน้าที่ผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ เช่น สินค้าที่สนองความต้องการพื้นฐานหรือปัจจัย 4 และบริการของธนาคารพาณิชย์ การสื่อสารคมนาคม เป็นต้น ตลอดจน กระจายสินค้าและบริการไปสู่ผู้บริโภคหรือสมาชิกในสังคม

แบบแผนพฤติกรรมของสมาชิก เช่น แบบแผนในการผลิตสินค้า การจัดระบบการตลาด แบบแผนในการประกอบอาชีพต่าง ๆ ฯลฯ

สัญลักษณ์และค่านิยม สัญลักษณ์ของสถาบันเศรษฐกิจ ได้แก่ เครื่องหมายการค้า ตราของบริษัท ป้ายร้านค้า ชื่อยี่ห้อสินค้า ฯลฯ ส่วนค่านิยมมีหลากหลายความคิด เช่น การซื้อสัตย์ต่อลูกค้า การคืนกำไรให้แก่สังคม และการดำเนินธุรกิจไม่ใช่การสังคมสงเคราะห์ จึงต้องมุ่งแสวงผลกำไรเป็นหลัก เป็นต้น

ค่านิยม สัญลักษณ์ของสถาบันเศรษฐกิจ ได้แก่ เครื่องหมายการค้า ตราของบริษัท ป้ายร้านค้า ชื่อยี่ห้อสินค้า

กรอบที่ 14

เรื่อง สถาบันการเมืองการปกครอง

สถาบันการเมืองการปกครอง

ความหมาย สถาบันการเมืองการปกครอง หมายถึง สถาบันสังคมที่มีแบบแผนต่าง ๆ เกี่ยวกับกิจกรรมหรือความสัมพันธ์ทางอำนาจ เช่น แบบแผนที่กำหนดผู้เป็นเจ้าของอำนาจ การได้รับมาซึ่งอำนาจ การจัดสรรอำนาจ วิธีการและขอบเขตในการใช้อำนาจ การสืบทอดหรือการเปลี่ยนแปลงอำนาจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความมั่นคง ความปลอดภัย และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม

กลุ่มสังคมในสถาบันการเมืองการปกครอง ได้แก่ รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล กระทรวง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รัฐมนตรี

หน้าที่ของสถาบันการเมืองการปกครอง

1. สร้างระเบียบกฎเกณฑ์ให้แก่สังคม
2. วินิจฉัยข้อขัดแย้งระหว่างสมาชิกในสังคม
3. บริหารและจัดการองค์กรของรัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่น
4. วางแผนและดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของสมาชิกในสังคมในรูปแบบของการวางแผนทางเศรษฐกิจ การดำเนินกิจการที่เกี่ยวกับการบริการสาธารณะ หรือสวัสดิการต่าง ๆ
5. ป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยทั้งสมคมภายใน และภายนอก

แบบแผนพฤติกรรมในการประพฤติปฏิบัติตนของสมาชิก สถาบันการเมืองการปกครองประกอบด้วยแบบแผนพฤติกรรมเพื่อสนองหน้าที่ต่าง ๆ ของสถาบันให้บรรลุผล เช่น แบบแผนในการเลือกตั้ง

สัญลักษณ์และค่านิยม เช่น ธงชาติ เพลงชาติ เครื่องหมายของส่วนราชการ ค่านิยม เช่น ความซื่อสัตย์สุจริตของข้าราชการ

คำถามกรอบที่ 14

สัญลักษณ์ของสถาบันการเมืองการปกครอง ได้แก่อะไร

ตอบคำถามกรอบที่ 14

23

สัญลักษณ์ของสถาบันการเมืองการปกครอง ได้แก่ ธงชาติ เพลงชาติ
เครื่องหมายของส่วนราชการ ค่านิยม เช่น ความซื่อสัตย์สุจริตของข้าราชการ

แบบทดสอบหลังเรียน
เรื่อง โครงสร้างทางสังคม

1. การพิจารณาระบบความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันต่าง ๆ ของสังคมในขณะใดขณะหนึ่งเป็นการพิจารณาเรื่องใด
 - ก. โครงสร้างทางสังคม
 - ข. กลุ่มสังคม
 - ค. สถาบันสังคม
 - ง. องค์การทางสังคม
2. ข้อใดมีความถูกต้องและสมบูรณ์ที่สุด
 - ก. โครงสร้างสังคมประกอบด้วยผู้มีอำนาจตามลำดับชั้นทางสังคม
 - ข. โครงสร้างสังคมประกอบด้วยสายงานการบังคับบัญชาตามลำดับชั้น
 - ค. โครงสร้างสังคมประกอบด้วยประชากรทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ
 - ง. โครงสร้างสังคมประกอบด้วยกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่มีการจัดระเบียบ มีสถานภาพ และบทบาทสังคม
3. ข้อใด ไม่ ตรงกับความหมายของคำว่า “กลุ่มสังคม”
 - ก. กลุ่มธุรกิจบางห้าง
 - ข. สมาคมศิษย์เก่าของโรงเรียนนาวิพัฒนา
 - ค. การรวมตัวประท้วงรัฐบาลของชาวบ้านกรณีเขื่อนปากมูล
 - ง. ชาวจีนกลุ่มหนึ่งจัดตั้ง “มูลนิธิเต๊ตจีวแห่งประเทศไทย”
4. ข้อใด ไม่ ถือว่าเป็นกลุ่มทางสังคม
 - ก. กลุ่มแรงงานรับจ้าง
 - ข. ห้างหุ้นส่วนจำกัด
 - ค. สมัชชาคนจน
 - ง. ชุมชนแออัด
- 5.. ความสัมพันธ์ของกลุ่มคนที่มีบรรทัดฐานทางสังคมร่วมกันเรียกว่าอะไร
 - ก. โครงสร้างสังคม
 - ข. แรงยึดเหนี่ยวทางสังคม
 - ค. องค์ประกอบทางสังคม
 - ง. สถาบันสังคม

6. ข้อใดเป็นตัวอย่างของกลุ่มปฐมภูมิและทุติยภูมิตามลำดับ
 - ก. ครอบครัว เพื่อนเล่น
 - ข. เพื่อนนักเรียน ชุมชนดนตรีไทย
 - ค. ชุมชนการละคร สหกรณ์ออมทรัพย์
 - ง. สหกรณ์การเกษตร สมาคมแม่บ้าน
7. ข้อใดหมายถึงกลุ่มของบรรทัดฐานที่สังคมกำหนดขึ้นเพื่อเป็นหลักในการทำกิจกรรมด้านต่าง ๆ
 - ก. วินัยทางสังคม
 - ข. การควบคุมทางสังคม
 - ค. โครงสร้างสังคม
 - ง. สถาบันทางสังคม
8. กลุ่มของบรรทัดฐานซึ่งสังคมได้กำหนดไว้เพื่อใช้เป็นหลักในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกในสังคม รวมทั้งเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานและการดำรงอยู่ของสังคม คืออะไร
 - ก. โครงสร้างทางสังคม
 - ข. การจัดระเบียบทางสังคม
 - ค. สถาบันทางสังคม
 - ง. การควบคุมทางสังคม
9. รูปแบบพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมที่สนองตอบความต้องการร่วมกันในด้านต่าง ๆ เรียกว่าอะไร
 - ก. กลุ่มสังคม
 - ข. องค์กรสังคม
 - ค. สถาบันสังคม
 - ง. โครงสร้างสังคม
10. กลุ่มของบรรทัดฐานที่ใช้เป็นหลักในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกในสังคม หมายถึงอะไร
 - ก. กลุ่มทางสังคม
 - ข. สถาบันทางสังคม
 - ค. บทบาททางสังคม
 - ง. วัฒนธรรมของสังคม

เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน
โครงสร้างทางสังคม

1. ก
2. ง
3. ค
4. ก
5. ก
6. ข
7. ง
8. ค
9. ค
10. ข

เอกสารอ้างอิง

กรมพล ท่องธรรมชาติ และคณะ. **หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ม.4-6.** กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ อจท.จำกัด,

ชัย ลากเพิ่มทวี. **หัวใจสังคม มัธยมปลาย.** กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น.2561.

ธวัช ทันทไธมาส และคณะ. **หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ม.4-6.** กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช (วพ),

ปิง เจริญศิริวัฒน์. **คลังข้อสอบสังคมศึกษา.** กรุงเทพฯ : โรงเรียนกวดวิชาอาจารย์ปิง.2559.

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.). **คู่มือครูหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ม.4-6.**

สำนักพิมพ์บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.)จำกัด,2559.

<https://docs.google.com>

<http://work-m4.blogspot.com>